

Ольга ФЕДЧИШИН
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізики та методики її навчання,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
olga.fedchishin.77@gmail.com

МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОЇ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Сучасний етап реформування загальної середньої освіти в Україні характеризується суттєвими змінами у структурі та змісті старшої школи, яка функціонує на засадах профільного навчання. Профілізація освіти спрямована на врахування освітніх потреб, інтересів і професійних намірів учнів, що, у свою чергу, зумовлює підвищені вимоги до професійної діяльності вчителя, зокрема вчителя фізики.

У цих умовах особливого значення набуває професійна компетентність учителя, важливою складовою якої є методична компетентність. Саме вона забезпечує здатність педагога проектувати, організовувати та реалізовувати освітній процес з фізики відповідно до обраного профілю навчання, рівня складності змісту та очікуваних результатів навчання.

Проблема професійної компетентності педагога широко представлена у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, де вона розглядається як інтегративна характеристика особистості, що поєднує знання, уміння, досвід, ціннісні орієнтації та готовність до професійної діяльності. Дослідження, присвячені методичній підготовці вчителя фізики, акцентують увагу на формуванні здатності до вибору адекватних методів навчання, організації фізичного експерименту, впровадження сучасних освітніх технологій [1].

Водночас недостатньо розкритими залишаються питання змісту та структури методичної складової професійної компетентності вчителя фізики саме в умовах профільної старшої школи, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Професійна компетентність учителя фізики в профільній старшій школі передбачає не лише ґрунтовну предметну підготовку, а й готовність до варіативного викладання навчального матеріалу, диференціації та індивідуалізації навчання, організації дослідницької та проєктної діяльності учнів. У профільних класах фізика виступає не лише як навчальний предмет, а як інструмент формування наукового світогляду та професійного самовизначення старшокласників.

Ключовим елементом професійної компетентності є методична компетентність вчителя. Методична компетентність вчителя фізики – це знання, отримані з галузі методики навчання фізики та дидактики, уміння логічно й обґрунтовано конструювати навчальний процес для конкретної дидактичної ситуації із врахуванням психологічних механізмів засвоєння

навчального матеріалу. Вчитель повинен вдосконалювати власну методику навчання, використовуючи нові методичні тенденції, запроваджуючи різні концепції [2].

Методична складова професійної компетентності вчителя фізики розглядається як система знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне планування, реалізацію та оцінювання освітнього процесу з урахуванням специфіки профільного навчання. Вона охоплює здатність учителя до:

- добору та структурування змісту навчального матеріалу відповідно до профілю;
- застосування адекватних методів, форм і засобів навчання;
- організації навчального фізичного експерименту та дослідницької діяльності учнів;
- використання цифрових ресурсів і віртуальних лабораторій;
- формування та підсумкового оцінювання навчальних досягнень.

У структурі методичної складової професійної компетентності вчителя фізики доцільно виокремити такі компоненти:

1. Когнітивний компонент – знання сучасних методик навчання фізики, особливостей профільних програм, психолого-педагогічних характеристик старшокласників.

2. Операційно-діяльнісний компонент – уміння реалізовувати різні освітні технології, організовувати експериментальну, проєктну та дослідницьку діяльність.

3. Рефлексивний компонент – здатність до аналізу власної педагогічної діяльності, корекції методичних рішень, самоосвіти та професійного зростання.

4. Ціннісно-мотиваційний компонент – усвідомлення значущості фізики як профільного предмета та орієнтація на розвиток особистості учня.

Удосконалення методичної складової професійної компетентності вчителя фізики в умовах профільної старшої школи потребує системного оновлення змісту та організації його професійної підготовки. Насамперед ідеться про модернізацію навчальних програм із методики навчання фізики з урахуванням профільної диференціації, рівневої складності навчального матеріалу та орієнтації на освітні й професійні запити старшокласників.

Важливим напрямом є посилення практико-орієнтованої складової методичної підготовки, що передбачає розширення можливостей педагогічної практики, моделювання професійних ситуацій, аналіз і проєктування фрагментів уроків та навчальних модулів для різних профілів навчання. Особлива увага має приділятися формуванню умінь організовувати навчальний фізичний експеримент як ключовий метод пізнання, зокрема через інтеграцію реального та віртуального експерименту, використання цифрових лабораторій, симуляцій і онлайн-платформ.

Актуальним напрямом удосконалення методичної підготовки є розвиток здатності вчителя фізики до впровадження STEM-орієнтованого та міжпредметного навчання, що забезпечує формування в учнів цілісного

наукового світогляду та прикладного розуміння фізичних явищ. Це передбачає оволодіння методиками проєктної та дослідницької діяльності, інтеграції фізики з математикою, інформатикою, хімією, технологіями, а також використання контекстних і прикладних задач професійного спрямування.

Окремої уваги потребує формування здатності застосовувати формувальне оцінювання, розробляти критерії оцінювання результатів експериментальної та проєктної діяльності учнів, здійснювати рефлексію та корекцію навчального процесу відповідно до освітніх результатів.

Таким чином, удосконалення методичної підготовки вчителя фізики має здійснюватися на засадах компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, що забезпечить його готовність до ефективної професійної діяльності в умовах трансформації профільної старшої школи.

Методична складова професійної компетентності вчителя фізики є ключовим чинником забезпечення якості профільної природничо-наукової освіти в старшій школі. Вона визначає готовність педагога до реалізації сучасних освітніх завдань, зумовлених трансформацією змісту та структури профільного навчання. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення моделей формування та оцінювання методичної компетентності вчителя фізики в умовах профільної старшої школи.

Список використаних джерел

1. Каленик М. В. Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізики. *РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. Кропивницький*, 2016. Вип. 10, ч. 1. С. 141–147
2. Ліпінський, Федчишин формування методичної компетентності майбутнього вчителя фізики ОП (Фізика, англійська мова) *Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи : матеріали XV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Тернопіль, 10 квітня, 2025 р.* Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2025. С. 218-220.